

МАТВІЄВА СПАДЩИНА

З минувшини польського села

Інценізували просвітяни п'єсу...

Як і в багатьох селах Західної України, польської доби в Матіївці діяв місцевий осередок «Просвіти». Його членами були в основному молоді люди. Зокрема, брати Василь і Йосип Тхоруки, Олександр і Семен Андрійчуки та інші. Просвітяни читали українські видання — «Кобзар» Т.Г.Шевченка, твори історичної тематики.

Восени 1936 р. матіївська молодь вирішила інценізувати драму Т.Г.Шевченка «Назар Стодоля». Позаяк цей твір перебував тоді під суворою забороною, просвітяни зробили вигляд, що готуються до постановки п'єси М.Л.Кропивницького «Дай серцю волю, заведе в неволю». На неї ж і взяли дозвіл від польських властей.

Інценізація проходила в клуні, куди з метою нагляду прибула поліція. Все вдалося дуже гарно. Роль Назара зіграв Йосип Тхорук, Галі — Федора Іллюк, Степи — Ганна Андрійчук, сотника Кичатого — Семен Андрійчук. У групових сценах була задіяна місцева молодь. Зокрема, одного з персонажів відтворив Олексій Тхорук, який і нині мешкає у Матіївці.

Дізнавшись, що в селі інценізували крамольну п'єсу, влада вдалася до репресій. Організаторам театрального дійства Йосипу Тхоруку і Семену Андрійчуку присудили три доби постерункового арешту. Але молоді люди були впевнені, що вчинили правильно, не корилися окупантам.

В полум'ї війни

Через два з лишком тижні після початку Другої світової війни, коли нацисти вдерлися до Польщі, в Матіївку, як кажуть старожили, вступили перші совіти. Як відомо, люди на ту пору хазяйнували одноосібно, мали землю, худобу, коней. Село відзначалось бунтарським духом, не корилось насильству.

З нападом Німеччини на Радянський Союз та проголошенням оунівцями у Львові 30 червня 1941 р. самостійної України деякий час на місцевих владних установах поруч з німецькими висіли і національні жовто-блакитні прапори. Тривало це до кінця грудня 1941 р. Відтак, зрозумівши, що Гітлер рішуче відкидає навіть натяк на суверенітет України, українські патріоти вдалися до інших дій. В селах стали створюватись осередки ОУН та загони УПА, котрі повели боротьбу проти окупантів.

В Матіївці місцевий осередок ОУН очолив Семен Андрійчук, а боївку УПА — його брат Олександр Андрійчук. Брати Андрійчуки зуміли здобути хорошу освіту. Скажімо, Олександр закінчив дев'ять класів Тучинської школи, а потім — і вчительські курси в Рівному. В 1941-43 рр. він разом з Василем Тхоруком, який здобув аналогічну освіту, працював у Матіївській школі, що 1940 р. налічувала 200 учнів.

Перед війною в селі мешкали люди кількох національностей: українці, поляки, євреї, німці. 1939 р., після укладання відповідного радянсько-німецького договору, останні перебралися на свою історичну батьківщину. В період своєї окупації нацисти винищили майже все єврейське населення. Щодо поляків, то, вважаючи себе панівною нацією, деякі з них виказували гітлерівцям членів ОУН, бійців УПА, які на той час уже згуртувалися та вели боротьбу проти фашистів. Свого піку польсько-українська міжнаціональна неприязнь досягла у 1942 р.

11-12 липня 1943 р. в Матіївці перебував загін радянських партизанів-ковпаківців, що налічував до 2000 бійців і 100 жінок. Запасуючись провіантом — картоплею, салом, медом, — вони взяли у місцевих жителів ще й 54 коней, 28 возів.

В полум'ї війни

Через два з лишком тижні після початку Другої світової війни, коли нацисти вдерлися до Польщі, в Матіївку, як кажуть старожили, вступили перші совіти. Як відомо, люди на ту пору хазяйнували одноосібно, мали землю, худобу, коней. Село відзначалось бунтарським духом, не корилося насильству.

З нападом Німеччини на Радянський Союз та проголошенням оунівцями у Львові 30 червня 1941 р. самостійної України деякий час на місцевих владних установах поруч з німецькими висіли і національні жовто-блакитні прапори. Тривало це до кінця грудня 1941 р. Відтак, зрозумівши, що Гітлер рішуче відкидає навіть натяк на суверенітет України, українські патріоти вдалися до інших дій. В селах стали створюватись осередки ОУН та загони УПА, котрі повели боротьбу проти окупантів.

В Матіївці місцевий осередок ОУН очолив Семен Андрійчук, а боївку УПА — його брат Олександр Андрійчук. Брати Андрійчуки зуміли здобути хорошу освіту. Скажімо, Олександр закінчив дев'ять класів Тучинської школи, а потім — і вчительські курси в Рівному. В 1941-43 рр. він разом з Василем Тхоруком, який здобув аналогічну освіту, працював у Матіївській школі, що 1940 р. налічувала 200 учнів.

Перед війною в селі мешкали люди кількох національностей: українці, поляки, євреї, німці. 1939 р., після укладання відповідного радянсько-німецького договору, останні перебралися на свою історичну батьківщину. В період своєї окупації нацисти винищили майже все єврейське населення. Щодо поляків, то, вважаючи себе панівною нацією, деякі з них виказували гітлерівцям членів ОУН, бійців УПА, які на той час уже згуртувалися та вели боротьбу проти фашистів. Свого піку польсько-українська міжнаціональна неприязнь досягла у 1942 р.

11-12 липня 1943 р. в Матіївці перебував загін радянських партизанів-ковпаківців, що налічував до 2000 бійців і 100 жінок. Запасаючись провіантом — картоплею, салом, медом, — вони взяли у місцевих жителів ще й 54 коней, 28 возів.

У двох сільських обійстях, звідки молоді люди вступили в УПА, партизани за чийось доносом вчинили погром. Позаяк у хаті Лукаша Тхорука висів портрет С.В.Петлюри, то і його господарство спалили. Тоді ж вогонь знищив пасіки, будівлі і т. і. Паралельно було розграбовано нажите — кожухи, чоботи, білизна, полотно тощо. Щодо власне мешканців, то вони, побоюючись фізичної розправи, втікли до лісу, але опісля повернулись на пожарища.

25 вересня 1943 р. багатостраждальну Матіївку палили вже німці. Атакуючи село з літаків, фашисти скидали запалювальні бомби, горючу суміш у касетах, смугували з кулеметів. Вогонь тоді знищив майже всі будинки і майно. Рятуючись, люди бігли і ховалися в лісі. Коли ж повернулися, то побачили, що уціліло лиш кілька будинків і школа. Тож мешкати стали саме в ній.

13 січня 1944 р. в Матіївку увійшли частини Червоної Армії або другі совіти по-місцевому. Після звільнення всіх сільських чоловіків мобілізували до війська. На фронт вирушили 54 матіївці. Зокрема, з родини Ілляків — 15 чоловік, Звірковських — 4, Залізнюків — 3, Тхоруків — 7, Потапчуків — 2, Бакаїв — брати Микола, Степан і Григорій...

Перебуваючи на передовій та щодня стикаючись з кривавою правдою війни, Микола Бакай, який повернувся з окопів без ноги, молив Бога, щоб у нього не було синів, які б опісля могли перетворитися на «гарматне м'ясо» та страждати так, як він. Тож по війні у фронтовика народились четверо чудових дочок, а синів Господь, зважаючи на прохання, не дав жодного.

З 13 чоловіків призову 1941 р. в Матіївку повернулись лиш п'ятеро, з сорока 1944-го — тільки 15. Ветеран війни Олексій Тхорук трудився упродовж воєнних літ на військовому заводі Уралу.

Час, на жаль, бере своє. Тож наразі в селі мешкають лиш двоє фронтовиків — вже згаданий Микола Бакай і Сергій Тхорук.